

Hvordan fungerer tilskudsordningerne i praksis?

Årlige ændringer i tilskudsordninger, ugenomsædelige regler og for lave tilskudssatser gør det svært at nå de politiske målsætninger om mere og bedre naturpleje via frivillige ordninger.

Landskonsulent Heidi Buur Holbeck
Videncentret for Landbrug
Natur og arealforvaltning
hbh@vfl.dk

Den Europæiske Union ved Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikter og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har deltaget i finansieringen af projektet.

Tilskud til natur og miljø

Jeg vil i mit indlæg koncentrere mig om de tilskudsordninger, der tilbydes til landmænd inden for natur og miljø (miljøordningerne), da det er udviklingen i disse ordninger, jeg primært har beskæftiget mig med i de sidste godt 10 år.

Det har været meget interessant at følge udviklingen i ordningerne – ændringerne i regler og tilskudssatser, i de politiske prioriteringer og i landmændenes interesse for at indgå i ordningerne.

Lad det være sagt med det samme: Det kræver meget årvågne landmænd, hvis de skal følge med i de årlige ændringer og tilpasninger, der sker af ordningerne ud fra politiske og praktiske hensyn. På nær et enkelt år eller to er der kommet en ny bekendtgørelse for miljøordningerne hvert år. Det betyder tilpasninger af regler, ændrede tilskudssatser, nye ordninger, ændringer i udpegningsgrundlaget og kontrolinstruktionerne, ordninger der udgår

og ændringer (både op og ned) i tilskudssatserne. Nogle år har ændringerne været til fordel for landmændene – andre år har der været tale om skærpet kontrol eller lavere satser.

For den enkelte landmand og dennes rådgiver kan det være meget svært at gennemskue de årlige ændringer. Både landmænd og rådgivere befinder sig i en travl hverdag, hvor der er mange andre regler at forholde sig til og mange andre helt centrale udfordringer for bedriften. Da miljøordningerne i udgangspunktet oftest bruges på de mest ekstensive arealer, kan konsekvensen derfor være, at ordningerne bliver fravalgt på grund af manglende overskud til at gennemskue reglerne og konsekvenserne af at indgå i miljøordningerne. Det betyder, at ordningerne ikke bliver udnyttet og brugt i det omfang de kunne.

Dårlige historier

Der skal ikke være for mange dårlige historier om miljøordningerne, før det breder sig som

ringe i vandet blandt landmænd. Inden for de sidste par år har der desværre været flere eksempler, der kan gøre det svært fremover at motivere landmænd til at bruge ordningerne. Her er et par alvorlige sten på vejen:

Anmeldelsesordningen i Natura 2000

Tilbage i 2003 - 2005 var der god økonomi i de daværende MVJ-ordninger, hvor omdriftsarealer blev lagt i græs i en 5 årig periode. I mellemtiden blev der indført en anmeldelsesordning, der betyder, at landmænd med jord i Natura 2000-områder skal anmelde driftsændringer til kommunen inden f.eks. opdyrking af arealer med en MVJ-aftale. I den mellemliggende periode er tilskudssatserne reduceret til 1/3 af det tidligere tilskud på omdriftsarealer, så forståeligt nok har mange landmænd ikke fundet det attraktivt at forlænge tilsagnet. Nu føler mange sig så fanget i deres tidligere tilsagn uden mulighed for at genoptage den hidtidige drift. Først på

grund af lang sagsbehandlings-tid i kommunerne og herefter kan sagerne ligge i Natur- og miljøklagenævnet i flere år inden, der er truffet afgørelse om den fremtidige drift af arealerne.

Kontrol

Der er uheldige eksempler på, at landmænd, der har gennemført pleje med afgræsning på ekstensive arealer ud fra deres bedste intentioner, alligevel efter et kontrolbesøg står tilbage med ikke bare sanktioner for manglende overholdelse af forpligtelserne, men også bortfald af tilsagn med krav om tilbagebetaling af hidtil udbetalt tilskud. Det kan være rigtig mange penge, der her er i spil.

Langt fra alle landmænd vil blive ramt af de overnævnte problemer, enten fordi deres jord slet ikke er beliggende i et Natura 2000-område, eller fordi deres arealer er velplejede, og der ikke vil opstå problemer med kontrol af arealerne. Men historierne skræmmer. Derfor er det helt afgørende, at reglerne er gennemskuelige, og at landmændene ikke oplever en uhen-sigtsmæssig skærpet kontrol på deres miljøtilsagn.

Stort behov for mere naturpleje

I dag er over halvdelen af alle §3 arealer i Danmark uden pleje eller plejes mangelfuldt. Alene i Natura 2000-områderne er der et politisk mål om, at der skal sikres pleje af værdifulde naturarealer via afgræsning af 110.000 ha. Samtidig er der i Grøn Vækst et mål om pleje af 40.000 ha §3 beskyttet natur uden for Natura 2000-områderne. Målet skal nås via indgåelse af frivillige aftaler i Landdistriktsprogrammet, det vil sige primært via miljøordningerne. Så det er helt centralt, at de ordninger, der findes i dag, er attraktive nok til at målene kan nås.

Hvordan får vi tilskudsordningerne gjort attraktive?

Mange landmænd vil gerne udføre naturpleje, men mangler de økonomiske incitamenter hertil. Tilskudsordningerne i deres nuværende form er ikke gode nok til at sikre hverken mål om biodiversitet eller optimal pleje i Natura 2000-områderne og §3 arealerne. Hvis målene om mere og bedre naturpleje skal nås, er det helt afgørende, at tilskuds-satsen har en størrelse, som af-

spejler de reelle udgifter til naturpleje. Samtidig bør de regelsæt, der går imod naturplejehensyn, ændres, så naturplejen kan blive en rationel og attraktiv driftsgren. Heldigvis er der efter mange drøftelser i løbet af 2011, nu lagt op til forbedringer i reglerne for miljøordningerne fra 2012. ■

Kødkvæg afgræsser store naturarealer i Nationalpark Thy. Her bliver driften rationel for landmanden, fordi der er tale om store sammenhængende arealer. Foto: Heidi Buur Holbeck.